

KENEN LAPSI, KENEN VASTUU? LASTENSUOJELUN AVOHUOLLON SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMUKSIA EROPERHEIDEN RIITATILANTEISSA

Minna Cukurs
Sosiaalityön
käytäntötutkimus
Sosiaalityö
Helsingin yliopisto
Tammikuu 2018

TUTKIMUKSEN KONTEKSTI

Lapsenhuoltolaki (361/1983) määrittää, että lapsen vanhemmat vastaavat ja päättävät lapsen hoidosta ja huollosta. Eroperheiden riitatilanteissa vanhemmilla on mahdollisuus kunnalliseen sovitteluun tai tilanteen kärjistyessä vanhemmat voivat hakea lapsen asioista käräjäoikeuden päätöstä.

Aiemman tutkimuksen mukaan eroriitoihin liittyy usein myös lastensuojelun asiakkuus. Ajankohtaisessa keskustelussa on nostettu esille lastensuojelun mahdollisuudet puuttua tilanteisiin, joissa lapsen hätä uhkaa hukkoa eroriitosten varjoon.

Käytäntötutkimus on toteutettu yhdessä pääkaupunkiseudun lastensuojelun avohuollon yksikössä. Yksikössä työskentelee 20 sosiaalityöntekijää ja kolme johtavaa sosiaalityöntekijää.

TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, onko työntekijöiden mielestä lapsen etu vaarassa jäädä vanhempien eron ristiriitojen varjoon silloinkin, kun lapsella on lastensuojelun avohuollon asiakkuus.

Pohdintaa lapsen oikeuksista ja edusta eroperheiden huoltoriidoissa käydään monella eri tasolla. Arvioinnin ja harkinnan harjoittaminen on vaativa tehtävä, joka edellyttää lain asettamien raamien tuntemista, lapsen kokonaistilanteen ymmärtämistä ja samalla herkkyyttä ja rohkeutta puuttua silloin, kun tilanne niin edellyttää.

Tämän käytäntötutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää, miten työntekijät itse sisäistävät oman roolinsa ja mahdollisuutensa auttaa lasta.

AINEISTO JA ANALYYSI

Käytäntötutkimuksen aineistona on neljä lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijälle tehtyä yksilohaastattelua.

Tutkimuksessa on noudatettu tutkimuseettisiä lähtökohtia ja kiinnitetty erityistä huomiota haastateltavien vapaaehtoisuuteen, kunnioittamiseen ja luottamuksellisuuteen.

Analyysimenetelmänä on käytetty sisällönanalyysiä, jossa litteroidusta aineistosta nostettiin esille toistuvia teemoja. Teemoja on peilattu sosiaalityön koulutuksessa ja ajankohtaisessa keskustelussa merkittävästi vaikuttaneeseen Kirsi Juhilan (2006) teoriaan sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välisistä suhteista ja niiden rakentumisesta.

TULOKSET

Tutkimuksessa nousi esille sosiaalityöntekijöiden omaksuma vahva identiteetti lapsen työntekijänä. Lapsen nostaminen keskiöön ja sen ohella vanhempien kanssa tasapuolinen, objektiivinen ja ammatillinen toimiminen painoutuivat sosiaalityöntekijöiden kokemuksissa.

Toisena merkittävänä tehtävänä sosiaalityöntekijät kokivat vanhempien herättelemisen omassa tärkeässä tehtävässään lapsen elämässä myös eroriitosten vaikeissa ja tunnepitoisissa haasteissa.

Vaikeimpina asioina sosiaalityöntekijät kokivat ne tilanteet, joissa näytti, että ”mitään ei ollut tehtävissä” lapsen auttamiseksi. Sosiaalityöntekijät kokivat lapsen hädän hukkuvan eroriidan varjoon silloin, kun vanhempien huomiota ei onnistuttu siirtämään lapseen, vaan hän joutui elämään vanhempien keskinäisten syytösten ja ristiriitojen varjossa.

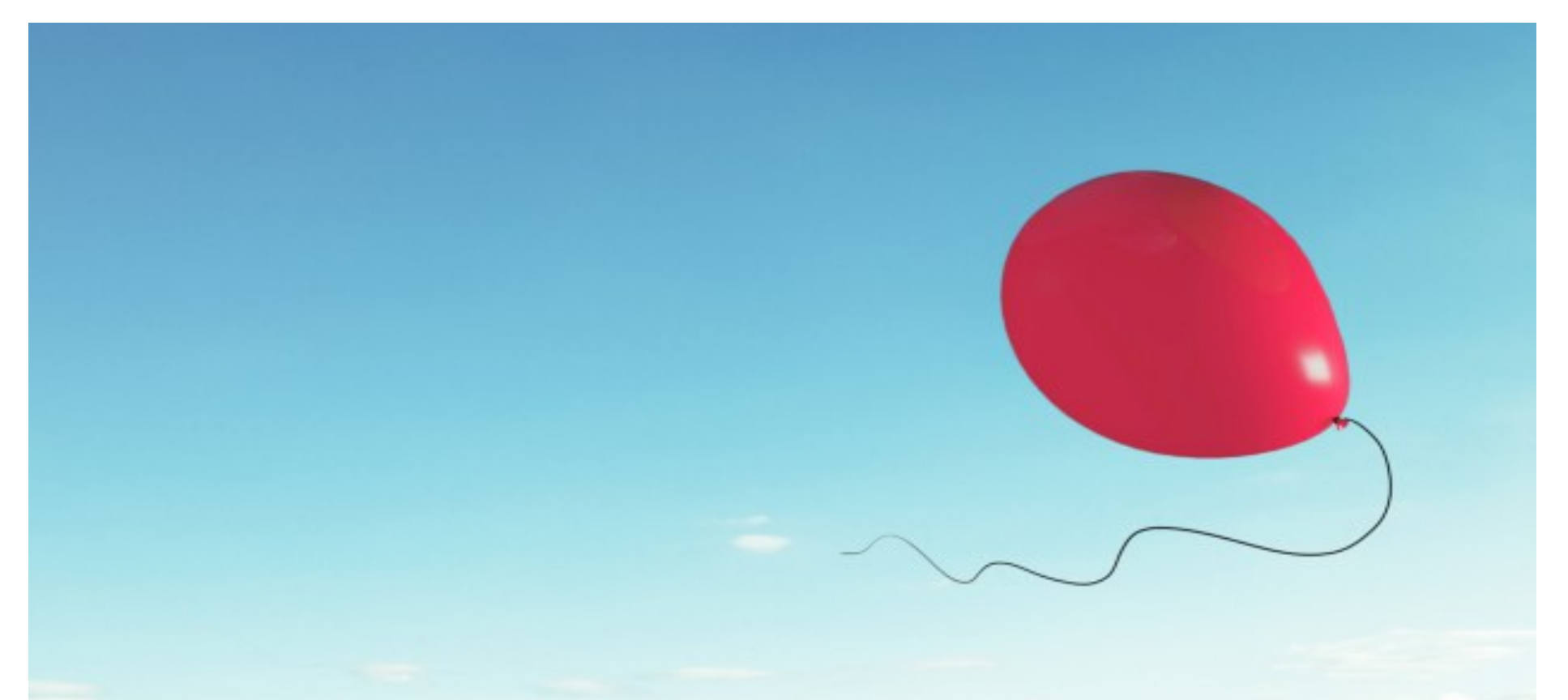

Sosiaalityöntekijöiden mielestä niin kunnallista kuin järjestöjen taholta saatavaa tukea oli saatavissa, jos vain vanhemmat olivat valmiita ottamaan sitä vastaan. Haasteellisimmaksi nähtiin tilanteet, joissa eroriitaan liittyi mielenterveysongelmia tai muunlainen haluttomuus tarkastella ja peilata omia näkemyksiä ja lähtökohtia.

Sosiaalityöntekijät kokivat työn eroperheiden erityisen vaikeissa riitatilanteissa raskaana, usein epäselvänä ja kuluttavana. Tukea jaksamiseen toivottiin ja saatiin työyhteisöltä, esimieheltä ja lakijksiköltä.

IDEAT KEHITTÄMISEEN

Sosiaalityöntekijät toivoivat vanhemmille enemmän mahdollisuuksia osallistua matalan kynnyksen toimintaan siellä missä ihmiset luonnollisesti jo toimivat. Yhtenä ehdotuksena nostettiin helposti lähestyttävä, ilmainen vanhemmuuskoulu mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, missä voitaisiin käsitellä vanhemmuuteen yleisesti liittyviä haasteita ja selviytymiskeinoja ilman leimaantumista erityistä tukea tarvitseviksi.

Kaikissa haastatteluissa nousi esille sosiaalityöntekijöiden toive päästä työskentelyssä lähemmäksi lasta. Keinoksi tähän nähtiin resurssien lisääminen erityisesti lähityöntekijöiden kuten perhetyöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien vakansseissa omassa lastensuojelun avohuollon yksikössä.

KIRJALLISUUTTA

Juhila, Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Vastapaino, Tampere.
L 361/1983 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta.
L 417/2007 Lastensuojelulaki.